

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Oto Kubeše a soudkyň Mgr. Kateřiny Boudníkové a JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D. ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a. s.**, IČO 61860069
sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1
zastoupená advokátkou JUDr. Kateřinou Perthenovou
sídlem Velké náměstí 135/19, 500 03 Hradec Králové

proti
žalované: **H. V.**, narozená dne [redacted]
bytem [redacted]

o zaplacení 60 586 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Mělníku ze dne 20. 10. 2020, č. j. 10 C 105/2020 - 63

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III. **se mění** tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení; ve výroku II. pro částku 1 685,61 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 1 685,61 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení a pro úrok 20 % ročně z částky 34 082,01 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 117 324 Kč, **se potvrzuje**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem uvedeným v záhlaví soud prvního stupně ve výroku I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 34 082,01 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 34 082,01 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení, do tří dnů od právní moci rozsudku, ve výroku II. zamítl žalobu

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

v části, ve které se žalobkyně domáhala zaplacení částky 26 503,99 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 10 002,20 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení a s úrokem ve výši 102,09 % ročně z částky 34 082,01 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení a ve výroku III. rozhodl o povinnosti žalované zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení v částce 2 283,06 Kč, do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám zástupce žalobkyně.

2. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, a to do výroku III. a zamítavého výroku II. co do částky 1 685,61 Kč (představující úrok ve výši 20 % ročně přirostlý k jistině ke dni zesplatnění) s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z této částky od 20. 3. 2018 do zaplacení a co do úroku ve výši 20 % ročně z částky 34 082,01 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 117 324 Kč. Dle jejího názoru soud prvního stupně na základě provedených důkazů dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním a rozhodnutí ve věci založil na nesprávném právním posouzení, když dospěl k závěru, že žalobkyně má vůči žalované nárok pouze na úhradu zůstatku jistiny z důvodu absolutní neplatnosti smlouvy o úvěru. Žalobkyně má za to, že si svoji povinnost řádně prověřit úvěruschopnost žalované splnila, když zkoumala jak její příjmy, tak výdaje. K ověření příjmů si žalobkyně vyžádala pracovní smlouvu, výplatní pásky a výpisy z účtu. Při zkoumání výdajů žalované žalobkyně vycházela z výdajů na bydlení, které žalovaná uvedla (1 000 Kč), k nim připočetla rezervu 1 000 Kč a zákonné životní minimum 3 410 Kč, nebyla-li žalovanou uvedena částka vyšší. Dále žalobkyně prověřila registry dlužníků a insolvenční rejstřík. Na základě těchto údajů byl proveden interní scoring žalované. Pokud žalovaná zatají výdaje, nebo je uvede v nižší výši, nemůže takové jednání požívat právní ochrany s odkazem na § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), když žalobkyně není schopna nepoctivost žalované odhalit. V tomto směru odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu (dále též „NS“) sp. zn. 4 Tdo 238/2019, v němž soud uzavřel, že na úvěrových společnostech nelze požadovat stoprocentní míru obezřetnosti, nýbrž pouze míru přiměřenou. Základ pro zkoumání úvěruschopnosti tak vytváří žalovaná jako žadatel o úvěr tím, že uvede v žádosti pravdivé údaje. Oproti prediktabilním výdajům na živobytí, výdaje na bydlení nelze stanovit fixní částkou, proto je třeba vycházet z údajů uvedených žalovanou, přičemž částka za bydlení u rodičů ve výši 1 000 Kč měsíčně není nepřiměřeně nízká vzhledem k předpokladu, že žalovaná se o náklady dělí s rodiči. Žalobkyně nemá možnost tyto údaje ověřit. Pokud ohledně nákladů na živobytí, kam se nezapočítávají splátky úvěrů či náklady na bydlení, žalobkyně vycházela z částky životního minima, když žalovaná neuvedla částku vyšší, pak nepochybila, neboť jde o částku, která je zákonem stanovená jako minimální částka postačující k obživě. Povinnost žalobkyně nelze vykládat extenzivně. Žalobkyně při uzavření smlouvy vycházela přirozeně z toho, že dlužník má v úmyslu svůj závazek splnit a že z tohoto důvodu pamatuje i na případy, kdy by se jeho ekonomická situace zhoršila, a plnění závazku bylo ohroženo. Žalobkyně tak má za to, že ve smyslu nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 4129/18 přesvědčivě zkoumala, zda žalovaná, jakožto budoucí dlužník, nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit. Navíc důsledkem nesplnění povinnosti ze strany žalobkyně není neplatnost absolutní, ale relativní a žalovaná žádnou námitku v řízení nevznesla. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (SDEU) ze dne 5. 3. 2020, OPR – Finance proti GK, C – 679/18 sám uvádí, že povinnost konformního výkladu nemůže být základem pro výklad vnitrostátního práva contra legem a pokud by byl přesto takový výklad připuštěn, měl by být dodržen postup dle čl. 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102 EHS (dále též jen „směrnice“) a nikoli podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 257/2016 Sb.“). V souladu se směrnicí tedy byla posouzena úvěruschopnost na základě informací od spotřebitele a i když dle těchto informací to nebylo nezbytné, byla provedena lustrace i v databázích. Smyslem zkoumání úvěruschopnosti je nejen ochrana dlužníka, ale i ochrana věřitele, proto nemůže být rozhodnuto o nedostatečném zkoumání úvěruschopnosti a tedy neplatnosti úvěrové smlouvy. Dále žalobkyně poukázala na ustanovení § 3002 o. z., podle kterého, i pokud by bylo nahlíženo na vztah mezi účastníky jako na bezdůvodné obohacení, měla by žalobkyně nárok na obvyklý úrok, jakožto náhradu za užívání

finančních prostředků. Navrhla proto, aby odvolací soud v napadené části výroku II. rozsudek soudu prvního stupně změnil v souladu s odvolacím návrhem.

3. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v odvoláním napadené části výroku II. a závislém výroku III. podle ustanovení § 212a odst. 1, 5 a 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné.
4. Rozsudek soudu prvního stupně nabyt právní moci ve výroku I. a ve výroku II. v části týkající se úroku přirostlého k jistině ke dni zesplatnění úvěru ve výši 6 918,39 Kč včetně úroku z prodlení, smluvní pokuty ve výši 998 Kč včetně úroku z prodlení, náhrady nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením ve výši 400 Kč včetně úroku z prodlení, smluvní pokuty ve výši 16 502 Kč a úroku ve výši 82,09 % ročně z částky 34 082,01 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení, neboť v tomto rozsahu nebyl odvoláním žalobkyně dotčen (§ 206 odst. 2 o. s. ř.).
5. Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že dne 29. 7. 2020 žalobkyně podala proti žalované žalobu na zaplacení částky 44 084 Kč (složené z původní jistiny 34 082 Kč, ze smluvního úroku přirostlého k jistině ke dni zesplatnění úvěru ve výši 8 604 Kč, ze smluvní pokuty za prodlení s platbou dvou splátek ve výši 998 Kč a z náhrady nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením se dvěma splátkami ve výši 400 Kč) s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 44 084 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení, dále na zaplacení částky 16 502 Kč představující smluvní pokutu za prodlení s platbou nové jistiny po zesplatnění úvěru (0,1 % denně z nové jistiny 42 686,23 Kč od 20. 3. 2018 do 27. 7. 2020) a smluvního úroku ve výši 102,09 % ročně z částky 34 082,01 Kč od 20. 3. 2018 do zaplacení, maximálně do doby, kdy úrok dosáhne částky 117 324 Kč.
6. Soud prvního stupně na základě provedených listinných důkazů učinil následující skutková zjištění. Z návrhu na uzavření smlouvy č. [REDAKCE] ze dne 5. 6. 2017, z oznámení o schválení úvěru ze dne 8. 6. 2017 včetně dodejky, splátkového kalendáře ke smlouvě, předmluvního formuláře a dokladu o vyplacení úvěru zjistil, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o úvěru. Žalovaná prostřednictvím formuláře žalobkyně podepsala dne 5. 6. 2017 návrh na uzavření smlouvy, který byl žalobkyní akceptován dne 6. 6. 2017. Na základě smlouvy žalobkyně poskytla žalované úvěr ve výši 35 000 Kč a žalovaná se zavázala poskytnutý úvěr, včetně úrokového navýšení 166,39 % ročně, splácet v 30 měsíčních splátkách po 3 259 Kč splatných vždy k 12. dni každého kalendářního měsíce počínaje měsícem červenec 2017, vše dle splátkového kalendáře, který tvořil přílohu oznámení žalobkyně o schválení úvěru, které bylo dle dodejky žalované doručeno. Celková částka, kterou měla žalovaná zaplatit, činila 97 770 Kč. Žalovaná čerpala úvěr 7. 6. 2017. Dle karty klienta žalovaná na dluh uhradila dne 10. 7. 2017 3 259 Kč, dne 9. 8. 2017 3 259 Kč a dne 12. 9. 2017 3 259 Kč. K žádosti byl žalované povolen odklad splátek č. 4, 5 a 6 po dobu od 12. 10. 2017 do 11. 1. 2018, kdy sjednaný úrok neběžel (žádost žalované ze dne 2. 11. 2017 o úpravu splátkového kalendáře, dopis žalobkyně ze dne 3. 11. 2017, upravený splátkový kalendář). Do prodlení o více než 65 dnů se žalovaná dostala s úhradou 4. splátky splatné 12. 1. 2018 a podle článku 6. 3. smlouvy došlo k automatickému zesplatnění úvěru k 18. 3. 2018. V článku 6. 1. smlouvy bylo ujednáno, že žalobkyni vznikne nárok na smluvní pokutu za prodlení se splátkou delší než 30 dnů ve výši 499 Kč, v článku 6. 2. smlouvy bylo ujednáno, že žalobkyni vznikne nárok na zaplacení náhrady nákladů spojených s prodlením s úhradou splátky delší než 15 dnů ve výši 200 Kč. V článku 6. 4. smlouvy byla sjednána povinnost žalované uhradit dosud nezaplacenou jistinu a veškeré nezaplacené úroky přirostlé ke dni zesplatnění s tím, že tyto se stávají součástí nové jistiny úvěru. V případě prodlení s úhradou nové jistiny byl v článku 6. 5. smlouvy sjednán nárok na zaplacení smluvní pokuty ve výši 0,1 % z dlužné nové jistiny za každý den prodlení s její úhradou. Žalovaná byla vyzvána k úhradě dlužných splátek a upozorněna na možnost zesplatnění úvěru dopisem žalobkyně ze dne 12. 2. 2018. Dle podacího archu byl dne 9. 7. 2020 žalované odeslán dopis žalobkyně ze dne 8. 7. 2020 s výzvou k úhradě dluhu před podáním žaloby. Žalovaná netvrdila, že by dlužné plnění uhradila nebo že by jí dluh zanikl z jiného důvodu.

7. Z karty hodnocení klienta bylo zjištěno, že žalobkyně počítala s pravidelným čistým měsíčním příjmem žalované ze zaměstnání 11 000 Kč, jejími měsíčními výdaji 4 410 Kč (3410 Kč životní minimum, 1 000 Kč bydlení u rodičů) a rezervou 1 000 Kč, nehradila žádné dluhy. Z toho žalobkyně vyvodila volné zdroje pro splácení dluhu 5 590 Kč. Dále žalobkyně zaznamenala do této listiny údaje o osobních poměrech, a to že žalovaná je vyučená, je svobodná, neměla žít s manželem či partnerem ve společné domácnosti, měla bydlet u rodičů. Z pracovní smlouvy ze dne 8. 12. 2016 bylo zjištěno, že žalovaná je zaměstnancem [redacted] od 8. 12. 2016 na dobu neurčitou na pozici [redacted]. Dle výplatních pásek za březen a duben 2017 měla žalovaná čistou mzdu 12 392 Kč a 12 493 Kč. Z výpisu z účtu žalované u společnosti [redacted] vyplynulo, že žalovaná měla od 16. 5. 2017 čerpaný kontokorent ve výši 9 994,14 Kč z kontokorentního úvěrového rámce 10 000 Kč (čl. 45). Z výpisu z účtu za duben 2017 vyplynulo, že počáteční zůstatek činil – 10 129,22 Kč, na účet byla připsána mzda 12 158 Kč a dále tam byla vložena bankomatem částka 10 000 Kč, avšak s ohledem na provedené platby a výběry byl konečný zůstatek – 10 052,36 Kč (s ohledem na uvedený kontokorent s limitem 10 000 Kč). V databázi SOLUS měla žalovaná zaznamenánu jednu dlužnou splátku 791 Kč k 31. 7. 2016 z produktu – debet, kontokorent. Dle registru NRKI byla žalovaná hodnocena jako osoba se skóre 511 spadající do kategorie IV. (nízké riziko, nejlepší segment klientů).
8. Uvedený skutkový stav soud prvního stupně posoudil podle ustanovení § 2395, § 2991 odst. 1, § 588 o. z. a podle ustanovení § 2 odst. 1, § 86 odst. 1, § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. Vzhledem k tomu, že sjednaná smlouva měla spotřebitelský charakter, soud prvního stupně se nejprve zabýval otázkou, zda před uzavřením této smlouvy žalobkyně splnila svou povinnost a dostatečně a odborným způsobem zkoumala úvěruschopnost žalované jakožto spotřebitele a poté, co vyhodnotil důkazy předložené ke splnění zákonem stanovené povinnosti posoudit úvěruschopnost žalované, dospěl k závěru, že tuto povinnost žalobkyně nesplnila, jinak řečeno, způsob, jakým žalobkyně posuzovala úvěruschopnost žalované, vyhodnotil jako nedostatečný. Měl za to, že řádně byly zkoumány příjmové poměry žalované, když její příjmy byly doloženy, řádně však nebyly zjišťovány a ověřovány její výdaje, přičemž dle ustálené soudní praxe součástí odborné péče poskytovatele úvěru je i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření těchto tvrzení. Pouhé doplnění čísel do formuláře žalobkyně k hodnocení klienta, aniž by bylo zřejmé, na základě čeho a jak byly tyto údaje získány, nelze považovat za zákonem požadované posouzení s odbornou péčí. Obezřetnost a důslednost pak byla namísto i vzhledem k nereálným údajům uvedeným ze strany žalované, byť současně na obecném formuláři prohlásila, že jsou „pravdivé a úplné“. Přípravu obecného formuláře prohlášení spotřebitele a zajištění jeho podpisu se samozřejmě poskytovatel úvěru své povinnosti nezproští a nemůže se následně odvolávat jen na „nepoctivost“ spotřebitele ve smyslu § 6 o. z. U nákladů na stravu lze obecně vycházet z částky životního minima, to lze jen stěží žalobkyni vyčítat, nicméně výdaj určený na bydlení ani rámcově neodpovídá obvyklým výdajům na bydlení v České republice a přesto nebyl nijak prověřován. Údaj o tom, že žalovaná bydlí „u rodičů“ není obtížně doložitelný. V hodnocení klienta pak bylo uvedeno, že náklady bydlení činí 1 000 Kč, ale žádné doklady k tomu nebyly doloženy. Přitom právě obvyklé náklady na bydlení (zahrnující náklady na elektřinu, vodu, plyn a další poplatky), popř. příspěvky na tyto náklady hrazené spolužijící osobou či spolužijící osobě (rodičům), lze doložit poměrně snadno. Nelze přehlédnout, že tato praxe, při níž jsou uváděny nízké výdaje, je u žalobkyně pravidelná. Žalobkyně si tedy vystačila jen s velmi nepravděpodobnými tvrzeními o výdajích žalované za situace, kdy žalovaná měla v okamžiku žádosti o poskytnutí spotřebitelského úvěru již aktivovaný a vyčerpaný kontokorent ve výši 10 000 Kč. S tím souvisí i následující špatná platební morálka žalované, kdy tato po třech splátkách požádala o odložení splatnosti a další splátky již neuhradila. Za této situace soud prvního stupně posoudil smlouvu o spotřebitelském úvěru jako absolutně neplatnou podle ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., a to i v souladu se závěry vyslovenými v rozsudku SDEU ze dne 5. 3. 2020, OPR – Finance proti GK, C – 679/18, podle něhož články 8 a 23 směrnice brání takové úpravě, aby se sankce neplatnosti při porušení shora uvedené předsmmluvní povinnosti uplatňovala

pouze k námitce spotřebitele. Soud proto přiznal žalované zaplatit žalobkyni dlužnou jistinu ve výši 34 082,01 Kč včetně úroků z prodlení dle ustanovení § 1970 o. z. ve výši dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Ohledně případné alikvotní části poplatků již zaplacený žalovanou soud prvního stupně uvedl, že bylo-li ze strany žalované plněno na neplatný závazek, je s respektem k úpravě bezdůvodného obohacení na účastnících, aby si své pohledávky vyrovnali, poněvadž soud není oprávněn použít odlišný způsob zápočtu uvedených plateb, neboť jiný účel uvedených plateb by musel být tvrzen žalovanou. Ta však zůstala v řízení pasivní. Vzhledem k absolutní neplatnosti smlouvy soud prvního stupně zamítl žalobu ohledně zbylých nároků.

9. Odvolací soud při přezkumu napadeného rozsudku vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, který k němu dospěl na základě správně provedeného dokazování.
10. Podle ustanovení § 2395 o. z. smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.
11. Podle ustanovení § 75 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel a zprostředkovatel je povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí.
12. Podle ustanovení § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.
13. Podle ustanovení § 86 odst. 2 věta první zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů.
14. Zakotvení tohoto ustanovení do právního řádu si vyžádala směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102 EHS, podle níž musí věřitel před uzavřením smlouvy posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr (článek 8).
15. Podle ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
16. Povinnost věřitele zkoumat schopnost dlužníka splácet sjednaný úvěr je v zákoně stanovena nikoliv pouze na ochranu zadlužujícího se spotřebitele, ale současně též na ochranu dotčeného věřitele (v jehož prospěch je, aby spotřebitel, jenž se vůči němu úvěrově zavazuje, byl skutečně schopen svým závazkům dostát), tak i na ochranu všech dalších (i potenciálních) věřitelů dotčeného spotřebitele, u nichž by řádné splácení jejich pohledávek daným spotřebitelem v případě jeho předlužení (další závazky), které na sebe bere, mohlo být ohroženo.
17. Schopnost spotřebitele splácet sjednávaný úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním (domácím) rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za normálního běhu věcí bez problémů a omezení splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto musí věřitel mimo jiné analyzovat spotřebitelův rozpočet, a to jak ohledně jeho příjmů, tak ohledně jeho výdajů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnání či jiné činnosti, nákladech na bydlení,

dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele, včetně splátek jiných úvěrů. Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje.

18. Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele má věřitel vycházet jak z informací dodaných spotřebitelem, tak z informací, které získá z jiných dostupných zdrojů (informace z databází shromažďujících informace o bankovních i nebankovních úvěrových vztazích) při respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů tak, aby věřitel byl schopen získat objektivní obraz o finanční situaci spotřebitele. K tomuto závěru dospěla i soudní praxe v rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 30/2015 (použitelná i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.), podle kterého je součástí odborné péče poskytovatele úvěru při plnění shora uvedené povinnosti i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení. Tomu odpovídají i obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA) k posouzení úvěruschopnosti, podle kterých je základem pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele zejména spolehlivé zjištění příjmů spotřebitele (a jejich historie) a na straně druhé zjištění a zohlednění jeho výdajů, včetně jeho životních nákladů, a stav jeho závazků, včetně dosavadního způsobu jejich plnění.
19. Z uvedeného tedy plyne, že pouhé doplnění čísel do formuláře, bez ověřování příjmové a výdajové stránky rozpočtu spotřebitele, k řádnému posouzení jeho úvěruschopnosti nebude postačovat. Obezřetnost bude namísto zejména při posuzování výdajové stránky, kdy jsou často uváděny a posuzovány nereálné údaje. Ve vztahu k výdajům proto nelze vycházet ze zákonem stanoveného životního minima a z nedoložených tvrzení spotřebitele k relevantním výdajům. V tomto směru by měl věřitel ověřit alespoň ty základní a nezbytné podstatné výdaje, které pravidelně každému spotřebiteli vznikají, zejména náklady na bydlení a služby s ním související (v případě vlastního bydlení informativním výpisem z katastru nemovitostí, nájemné či inkaso potvrzením třetí osoby, výpisem z účtu, nájemní smlouvou apod.). Zvýšená pozornost by měla být věnována zjišťování stavu závazků, které bude spotřebitel povinen plnit v průběhu trvání daného úvěrového vztahu. Odvolací soud si je vědom toho, že ustanovení o povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele je normou s relativně neurčitou hypotézou, že zákon nestanoví žádný konkrétní postup, který by měl být ze strany věřitele dodržován a že by tedy výklad ustanovení neměl vést k nereálným požadavkům kladeným jak na poskytovatele úvěru, tak na žadatele o úvěr. Pokud však má být smysl a účel daného ustanovení zachován, pak splnění dané povinnosti není možné bez reálného zjištění nejen příjmů a dosavadního dluhového zatížení spotřebitele, ale také základních pravidelných a nezbytných výdajů, které lze u každého spotřebitele rozumně očekávat. Žalované ze zákona plyne povinnost v žádosti o úvěr uvádět pravdivé a nezkrácené údaje pod hrozbou trestněprávní sankce, to však žalobkyni nevyvazuje z její povinnosti postupovat shora nastíněným způsobem.
20. S ohledem na žalobkyní poskytnuté doklady k ověření úvěruschopnosti žalované se odvolací soud ztotožňuje s hodnocením soudu prvního stupně, že žalobkyně své zákonné povinnosti posoudit úvěruschopnost žalované náležitým způsobem nedostála. Žalobkyně zjistila a měla dostatečně doloženou aktuální příjmovou stránku rozpočtu žalované. O odborné péči však nelze hovořit v souvislosti s hodnocením výdajové stránky rozpočtu žalované. K poměrům žalované tak bylo zjištěno a ověřeno, že její příjem činí průměrně cca 11 000 Kč měsíčně. Co se týče základních a nezbytných životních nákladů žalované (zejména v souvislosti s bydlením), tyto nebyly žádným způsobem ověřeny (vlastní bydlení a informativním výpisem z katastru nemovitostí, nájemné či inkaso, potvrzením třetí osoby, výpisem z účtu, nájemní smlouvou apod.). Výdaje na bydlení ve výši 1 000 Kč neodpovídají běžným nákladům na bydlení, přičemž za situace, kdy je žalobce neměl ověřeny, by odvolací soud očekával, že i v této otázce bude využívat paušální částky stanovené právními předpisy upravující poskytování pomoci k zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení (kritérium tzv. normativních nákladů na bydlení významné při rozhodování o sociálních dávkách, které se pohybují v částkách vyšších než 1 000 Kč). Žalobce nevzal v potaz ani informace plynoucí

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

z výpisu z účtu žalované, podle něžž bylo zjevné, že žalovaná své potřeby saturuje prostřednictvím kontokorentu sjednaného ve stejné výši jako je její mzda. V důsledku toho, že si alespoň základním způsobem neověřila nezbytné životní výdaje žalované, nemohla žalobkyně před uzavřením smlouvy získat objektivní obraz o finanční situaci a zdrojích žalované pro splácení závazku, a proto její postup nebylo možné hodnotit jako postup splňující kritéria odborné péče.

21. Následkem nikoliv řádného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele ze strany poskytovatele úvěru je absolutní neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru. Odvolací soud při svém právním hodnocení věci vycházel z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 5. března 2020 ve věci C – 679/18 OPR - Finance, jenž se jednoznačně vyslovil k otázce povinnosti soudu zkoumat ex offio (i bez návrhu spotřebitele), zda došlo k porušení předsmuvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to s tím, že současně je vnitrostátní soud povinen vyvodit z případného porušení této povinnosti důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky článku 23 uvedené směrnice, tj. musí být účinné, přiměřené a odrazující. Takovouto účinnou, přiměřenou a odrazující sankcí může být pouze neplatnost absolutní, a nikoliv pouhá neplatnost relativní, která by ve svém důsledku vedla k relativizaci ochrany spotřebitele jako takové i celé s tím související právní úpravy. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu, který v usnesení svého pléna ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 zdůraznil, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (bod 41. citovaného rozhodnutí). Tehdy byla řešena rovněž otázka relativní neplatnosti spotřebitelské smlouvy zakotvená v ustanovení § 55 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. ve znění účinném do 31. 7. 2010. Směrnice nemají tzv. přímý horizontální účinek a textu směrnice se proto nelze ve vztahu mezi jednotlivci přímo dovolávat (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU, dříve ESD, ve věci C-91/92, Faccini Dori, srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cjln 200/2011, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 79/2013), když postulát o ochraně spotřebitele obsažený v dotčených směrnících směřuje především k zákonodárci (aby správně provedl transpozici směrnice do národního práva), nicméně v rámci tzv. nepřímého účinku směrnic směřuje i k národním soudům, které mají povinnost volit v rámci národního práva ex offio eurokonformní výklad tak, aby uvedeného účelu bylo dosaženo (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-106/89, Marleasing SA, ve vztahu k úvěrům pak ve věci C-377/14, Radlinger, nebo C-76/10, Pohotovost). Odvolací soud proto sankci neplatnosti zakotvenou v ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. vyložil v souladu se smyslem a účelem daného ustanovení (nikoli pouze za použití gramatického výkladu) jako neplatnost absolutní podle ustanovení § 588 o. z. (viz soudní praxe Krajského soudu v Praze sp. zn. 27 Co 143/2019, 27 Co 23/2020, 28 Co 31/2020, 22 Co 107/2020, 30 Co 62/2020 aj.).
22. Za stavu, kdy mezi účastníky nebyl sjednán platný závazek, se při vypořádání vztahu mezi nimi na místo obecných ustanovení o bezdůvodném obohacení uplatní speciální ustanovení § 87 odst. 1 věty poslední zákona č. 257/2016 Sb., podle kterého vzniká žalobkyni vůči žalované pouze nárok na vrácení poskytnuté jistiny a na nic jiného. Ustanovení § 3002 o. z. se proto nemůže uplatnit. Soud prvního stupně tak správně nepřiznal žalobkyni nároky, které neměly oporu v platném právním titulu (nárok na smluvní úroky, nárok na smluvní pokuty, nárok na sjednanou náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením).
23. Ze všech shora uvedených důvodů odvolací soud podle ustanovení § 219 o. s. ř. rozsudek soudu prvního stupně v části výroku II. o zamítnutí žaloby pro peněžitá plnění tak, jak byla specifikována v odvolacím návrhu, potvrdil.

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

24. Odvolací soud přistoupil ke změně nákladového výroku III. Při rozhodování o nákladech řízení ovládané zásadou úspěchu ve věci (§ 142 o. s. ř.) je nezbytné v řízení, jehož předmětem je vedle pohledávky též její příslušenství (např. úroky, úroky z prodlení), při rozhodování o náhradě nákladů řízení dle míry úspěchu ve věci zohlednit míru úspěchu v celém sporu, tj. nejen ohledně pohledávky, ale též stran jejího příslušenství (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 2717/08). Postup soudu prvního stupně, který při poměrování úspěchu a neúspěchu ve věci vzal v úvahu jen pohledávku jistiny, ale nikoliv její příslušenství, není správný. Odvolací soud proto provedl přepočítání příslušenství ke dni rozhodování soudu prvního stupně a zjistil, že žalovaná byla ve věci procesně úspěšnější. Jelikož jí však žádné náklady této fáze řízení nevznikly, rozhodl odvolací soud podle ustanovení § 142 odst. 2 na konci věty o. s. ř. o náhradě nákladů řízení mezi účastníky tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V tomto smyslu pak podle ustanovení § 220 odst. 1 o. s. ř. změnil nákladový výrok III.
25. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř., když žalobkyně v odvolacím řízení úspěšná nebyla a žalované náklady této fáze řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu v Mělníku, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Praha 18. května 2021

JUDr. Oto Kubeš v. r.
předseda senátu